

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Զ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Քիմիայի և կենսաբանության

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Ղազարյան Արմինե Հրաչիկի /Ս.Ա.Հ./

Արձանագրություն № 12

« 25 » Հունվար 2024թ.

ՔԿ/բ – 238 ԿԵՆՍԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 011401.00.6 ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011401.01.6 ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

/բակլավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ ՔԻՄԻԱՅԻ և ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

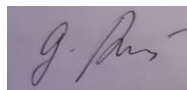
Ուսուցման ձևը՝ ՀԵՌԱԿԱ

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ 3-րդ կուրս, 2-րդ կիսամյակ

Դասախոս (ներ)՝ Գագիկ Թադևոսյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե/ներ tadgag@rambler.ru

Վանաձոր- 2024թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում ..... Ошибка! Закладка не определена.
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները..... Ошибка! Закладка не определена.
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/ ..... Ошибка! Закладка не определена.
4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները ..... Ошибка! Закладка не определена.
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների..... Ошибка! Закладка не определена.
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը ..... Ошибка! Закладка не определена.
7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները ..... Ошибка! Закладка не определена.
8. Դասավանդման մեթոդներ ..... Ошибка! Закладка не определена.
9. Ուսումնառության մեթոդներ ..... Ошибка! Закладка не определена.
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների..... Ошибка! Закладка не определена.
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....Ошибка! Закладка не определена.
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ.....Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ ...Ошибка! Закладка не определена.
  - 12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ ....Ошибка! Закладка не определена.
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում 29
14. Գնահատում ..... Ошибка! Закладка не определена.
  - 14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներ .....Ошибка! Закладка не определена.
  - 14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում..... Ошибка! Закладка не определена.

14.3. Հարցաշար ..... Ошибка! Закладка не определена.

14.4. Գնահատման չափանիշները..... Ошибка! Закладка не определена.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ 36

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

Կենսաաշխարհագրությունը դասընթաց է, որը համակողմանիորեն ուսումնասիրում է օրգանական կյանքի աշխարհագրական տարածման օրինաչափությունները: Այն կապված է ֆիզիկական աշխարհագրության, կլիմայագիտության, հողագիտության, ջրաբանության, լանդշաֆտագիտության հետ և իր ուսումնասիրություններում օգտագործում է այդ գիտությունների մեթոդները:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

Դասընթացի նպատակն է սովորողին զինել ֆլորայի և ֆաունայի աշխարհագրական բաշխման վերաբերյալ գիտելիքներով և հետազոտման մեթոդներով:

Այդ առարկայի ուսուցումը հիմք է հանդիսանում ինչպես գիտելիքների ձեռք բերման, այնպես էլ հետազայում, դասավանդվող որոշ առարկաների լուսաբանման համար: Այն ընդլայնում է ուսուցչի գիտելիքները կենդանի օրգանիզմների արեալների, բուսական ֆորմացիաների, արտաքին միջավայրի մասին, օգնում է ընկալել նրանց փոխազդեցությունը: Նպաստում է հիմնական կրթական ծրագրերում խնդիրների իրականացմանը:

Կենսաաշխարհագրությունն առարկայի նպատակն է կայուն և խորը գիտելիքներով, նախաձեռնող, հմուտ և ժամանակակից շուկայական հարաբերությունները պատկերացնող մանկավարժ պատրաստելը, որը պետք է ունենա կայուն և խորը գիտելիքներ:

Կենսաաշխարհագրությանը ներկայացվող պահանջները բխում են առարկայական ծրագրից, որտեղ ըստ ծրագրի, ուսանողները և աշակերտները պետք է յուրացնեն տեղախմբի, կենսահամակեցության, կենսաերկրահամակեցության, էկոհամակարգի, կենսոլորտի կառուցվածքը, արեալը և առանձին տարրերի դերն ու նշանակությունը, գաղափար կազմեն օրգանիզմների վարքի, կենսագործունեության, նրանց ֆունկցիաների մասին:

2.1. Դասընթացի խնդիրներն են ուսանողներին տալ տեսական գիտելիքներ և գործնական հմտություններ.

Անհատական կրթական պրոցեսում առարկայի ուսուցումը ուսանողին գիտելիքներ է տալիս ճանաչելու բույսերը, կենդանիները, նրանց վարքագիծը, հասկանալ օրգանիզմների հարմարվածությունը միջավայրի պայմանների նկատմամբ, պատկերացնելու կենսագործունեության առանձնահատկությունները և ֆունկցիոնալ կապը: Միաժամանակ պատկերացնելու կենդանի օրգանիզմների տարածվածությունը, բազմազանությունը, բազմաձևությունը, բուսական ֆորմացիաների կառուցվածքը, երկրացենոզները, կենսացենոզները, տեղախմբերը:

Առարկան կարևոր նշանակություն ունի շրջանավարտների աշխատանքային պահանջների առումով, համաձայն ՀԿԾ-ի սահմանած իրազեկությունների: Կենսաաշխարհագրությունն առարկան կօգնի դպրոցում, որով ավելի են կարևորվում աշխարհագրության ուսուցիչի գիտելիքների նշանակությունը, քանի որ ուսուցիչն իր գիտելիքները ուսումնառության պրոցեսում փոխանցում է աշակերտներին: Այս տեսակետից Կենսաաշխարհագրությունն առարկայի իմացությունը շատ կարևոր է: Այն

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթարբյուկների

ժամանակակից մեթոդներով և ձևերով մանկավարժական վարպետությամբ աշակերտների փոխանցելու համար: Կենսաաշխարհագրություն առարկայից ուսուցիչների բարձր գիտելիքները օգնում են աշակերտների մեջ սեր ձևավորելու դեպի բնությունը, ճանաչելով օրգանիզմները, նրանց տարածվածությունը, հմտություններ է ձևավորվում աշակերտի մոտ բույսերը, կենդանիները պահպանելու տեսակետից:

Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/ . . . . .

«Կենսաաշխարհագրություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների իմացությունը ընդհանուր և պատմական երկրաբանության, ընդհանուր ջրաբանության, ընդհանուր գեոմորֆոլոգիայի, ընդհանուր օդերևութաբանության և կլիմայագիտության և ընդհանուր երկրագիտության դասընթացներից ուսումնասիրման գիտելիքների, էկոլոգիայի հիմունքներ, հայաստանի բնության և պատմության հուշարձանների, Հայաստանի պատմության դասընթացներում ստացած գիտելիքները:

Դասընթացի ուսումնասիրման ժամանակ ստացած գիտելիքները ուսանողներին անհրաժեշտ կլինեն հետագա մասնագիտական դասընթացների ուսումնասիրման ժամանակ, ինչպես նաև կուրսային և ավարտական աշխատանքների կատարման ժամանակ:

3. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ կոմպետենցիաները .

«Կենսաաշխարհագրություն» դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում ուսանողը պետք է գիտելիքներ ունենա.

_արելաների մասին, բնության, նրա բաղադրիչների մասին

- Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները

-Ֆլորայի մասին, ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա.

- ձեռք բերած գիտելիքները կիրառել պրակտիկայում,

- նպաստել ազգաբնակչության էկոլոգիական կրթության և իրազեկության բարձրացմանը:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը պետք է տիրապետի.

-բուսաբանական, կենդանաբանական, բնապահպանական, գիտաճանաչողական,

մշակութային արժեքներին,

-բուսաբանության և կենդանաբանության տարածական բաշխման սկզբունքների մասին

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳԿ9 խնդիրների լուծում,

ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

ՀԳԿ սովորելու ունակություն,
ՀԳԿ ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ) Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

4. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Կենսաաշխարհագրություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել ֆիզիկաաշխարհագրական, բուսաբանական հետազոտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և բուսաբանության, կենդանաբանության և բնական աշխարհագրության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

5. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)		3 կրեդիտ/90 ժամ

Աշխատանքի տեսակը		Ժամաքանակ
Դասախոսություն		6
Գործնական աշխատանք		
Մեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		4
Ինքնուրույն աշխատանք		
Ընդամենը		90
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)		Ստուգարք

6. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

□ **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

□ **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

□ **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են՝

Ուեֆերաստ – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):

Գործարար խաղեր – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:

- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- **Կլոք սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կունկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաձանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համա-

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

ձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:

- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Ձեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

7. **Դասավանդման մեթոդներն են**⁶ հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր. . . .

8. **Ուսումնառության մեթոդներն են**⁷ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում. . . .

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

9. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		Դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1	Կենսաաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները	2				10
2	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	2				20
3	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	2				10
4	Երկրագնդի բուսական զոնաները				2	10
5	Ինտրագոնալ բուսականություն				2	20
6	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը					10
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		6			4	80

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

10. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Հիմնական գրականություն (ՀԳ)		
1.	Ա.Գ. Գասպարյան,, Բույսերի աշխարհագրություն,,	1986
2.	Հայկական ՄՍՀ ֆիզիկական աշխարհագրություն	1975
3.	Թախտաջյան Հայաստանի ֆլորան	1965
4.		
5.		
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Հ. Այվազյան Հայաստանի բնաշխարհ	2006
2.	В.И. Вернадский,, Биосфера,, М; 1967 ; ,,Живое вещество,, М;	1978;
3.	П. Фарб ,,Популярная экология,, М;;	1971
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	Համացանց	
2.	Լեկցիաների էլեկտրոնային տարբերակներ	

11. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

11.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Կենսաաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները	Կենսաաշխարհագրությունը որպես գիտություն, ուսումնասիրման օբյեկտը, խնդիրները, մեթոդները կապը երկրի մասին մյուս գիտությունների հետ:	2	ՀԳ. 1,2,3,4

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր. ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

2.	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ, նրա կառուցվածքը: Արեալ հասկացությունը, արեալների տիպերը: Էկոհամակարգեր	2	ՀԳ1, . 2,3,4
3.	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորա հասկացությունը, ֆլորայի տարածման աշխարհագրական օրինաչափությունները: Ֆիտոցենոզ:	2	ՀԳ. 1,2,3,4
4	Երկրագնդի բուսական զոնաները	Լայնակի զոնայականություն և վերընթաց գոտիականություն: Երկրագնդի բուսական զոնաները, դրանց բնութագիրը:		ՀԳ. 1,2,3,4
5	Ինտրագոնալ բուսականություն	Ինտրագոնալ բուսականության տարածման պատճառներն ու առանձնահատկությունները		ՀԳ. 1,2,3,4
6	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը	Կենդանաաշխարհագրական շրջանացման սխեման: Կենդանաաշխարհագրական շրջանացման տաքսոնոմետրիան: Կենդանաաշխարհագրական թագավորությունների բնութագրերը: ,		ՀԳ. 1,2,3,4
	Ընդամենը		6	

11.2. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնասիրողական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Մտուցման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ: Արեալ: Էկոհամակարգ:	2		ՀԳ. 2,3,4
2.	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորան, նրա տարածման վրա ազդեղ աշխարհագրական գործոնները, տարածման օրինաչափությունները:	2		ՀԳ. 2,3,4
3	Երկրագնդի բուսական զոնաները	Բուսաաշխարհագրական քարտեզների կազմում, սահմանների գատում			ՀԳ. 2,3,4
4	Ինտրագոնալ բուսականություն	Ինտրագոնալ բուսականության տարածման շրջանները: Քարտեզների կազմում:			ՀԳ. 2,3,4
5	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական	Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական			ՀԳ. 2,3,4

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր. ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	շրջանացումը	շրջանացումը			
	Ընդամենը		4		

11.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
	Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները	Կենսոլորտ: Արեալ: Էկոհամակարգ:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՀԳ. 2,3,4
	Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին	Ֆլորան, նրա տարածման վրա ազդեղ աշխարհագրական գործոնները, տարածման օրինաչափությունները:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՀԳ. 2,3,4
	Երկրագնդի բուսական զոնաները	Բուսաաշխարհագրական քարտեզների կազմում, սահմանների գատում		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՀԳ. 2,3,4

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր. ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	Ինտրագոնալ բուսականություն	Ինտրագոնալ բուսականության տարածման շրջանները: Քարտեզների կազմում:		Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	ՀԳ. 2,3,4
--	----------------------------	---	--	---------------------	-----------------	-----------

12. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Լսարան, փորձարարական դաշտ
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

13. **Գնահատում**

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁴:

13.1. **Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝**

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

13.2. **Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.**

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ/ստուգարքով:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹⁵

¹⁴«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

¹⁵ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

13.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Կենսաշխարհագրությունը որպես գիտություն, նրա ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, մեթոդները:
2. Հասկացություն կենսոլորտի մասին: Կենսոլորտի կառուցվածքը, ֆունկցիաները, նյութերի շրջանառությունը կենսոլորտում:
3. Հասկացողություն կենսացենոզի մասին: Կենսացենոզի բնորոշ առանձնահատկությունները:
4. Ուսմունք արեալների մասին, տիպերը, արեալի քարտեզագրման եղանակները:
5. Էնդեմիզմ: Էնդեմիկ արեալներ: Ռելիկտներ:
6. Երկրի ֆլորայի ձևավորման փուլերը:
7. Արկտիկական անապատների զոնա:
8. Տունդրայի զոնայի առանձնահատկությունները:
9. Փշատերև անտառների զոնա՝ տայգա: Հյուսիսային Ամերիկայի և Եվրասիայի տայգան:
10. Խառը և լայնատերև անտառների զոնայի առանձնահատկությունները:
11. Հյուսիսային Ամերիկայի լայնատերև անտառների զոնա:
12. Եվրասիայի լայնատերև անտառների զոնա:
13. Հարավային Ամերիկայի լայնատերև անտառների զոնա:
14. Հարավային և Կենտրոնական Ամերիկայի խոնավ հասարակածային և արևադարձային անտառների զոնա:
15. Աֆրիկայի խոնավ հասարակածային և արևադարձային անտառների զոնա:
16. Ավստրալիայի արևադարձային և մերձարևադարձային անտառների զոնա:
17. Ավստրալիայի խոնավ հասարակածային անտառների զոնա:
18. Եվրասիայի խոնավ հասարակածային անտառների զոնա:
19. Ավստրալիայի սավաննաների զոնա:
20. Ավստրալիայի կոշտատերև արևադարձային և մերձարևադարձային անտառները և նոսրանտառները:
21. Հարավային Ամերիկայի մերձարևադարձային անտառները:
22. Աֆրիկայի նոսրանտառները և սավաննաները:
23. Պամպայի և պրերիաների բնութագիրը:
24. Պրերիաների ընդհանուր բնութագիրը:
25. Եվրասիայի տափաստանների առանձնահատկությունները:
26. Ինտրագոնալ բուսականության բնութագիրը:
27. Եվրասիայի անապատների զոնա:
28. Հյուսիսային Ամերիկայի անապատների և կիսաանապատների զոնաները:
29. Աֆրիկայի հյուսիսային և հարավային անապատների նմանությունները և տարբերությունները:
30. Երկրագնդի ֆլորիստական շրջանացման սխեման:
31. Հովարկտիկական թագավորություն: Բորեալ ենթաթագավորություն:
32. Հնագույն միջերկրածովյան ենթաթագավորություն:
33. Մակարոնեզյան մարզի առանձնահատկությունները:
34. Միջերկրածովյան մարզի առանձնահատկությունները:
35. Սնդրյան մարզի առանձնահատկությունները:
36. Պալեոտրոպիկական թագավորություն:
37. Աֆրիկյան ենթաթագավորություն:
38. Մադագասկարյան ենթաթագավորություն:
39. Հնդմալայան ենթաթագավորություն:
40. Նորկալեդոնյան ենթաթագավորություն:
41. Նեոտրոպիկական թագավորություն:
42. Կապի թագավորություն:
43. Ավստրալական թագավորություն:
44. Հոլանտարկտիկական թագավորություն:
45. Գոտիականության հիմնական տիպերը արևադարձային և արտաարևադարձային շրջանների լեռներում:

Ա) 1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)

(1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի -----շաբաթվա ընթացքում)

- **Ընդգրկված թեմաները.**

- 1.
- 2.
- 3.....

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

- 1.
- 2.
- 3.....

Բ) 2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացքում)

(2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի-----շաբաթվա ընթացքում)

▪ **Ընդգրկվող թեմաները.**

- 1.
- 2.
- 3.....

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

- 1.
- 2.
- 3.....

45.1. Գնահատման չափանիշները¹⁶.

Գնահատումը կատարվում է ըստ բուհում գործող [«Ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»](#) (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից)

---

¹⁶ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ 011401.00.6 ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011401.01.6 ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԲԱԿԱԼԱՎՐ

/բակլավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2024

Առկա ուսուցում

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՔԿ/բ – 238_ Կենսաաշխարհագրություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ կուրս ,2-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	10	Դասախոսություն	6
			Սեմինար	-
			Լաբորատոր աշխատանք	4
			Գործնական աշխատանք	
		80		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	Ստուգաք			
Դասընթացի նպատակը	Ծանոթանալ Երկրագնդի բուսաաշխարհագրական և կենդանաշխարհագրական տարածման օրինաչափություններին, կենսաաշխարհագրական շրջանացման սխեմային:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p>Գիտելիք</p> <p><i>Ֆլորայի և ֆաունայի տարածման աշխարհագրական օրինաչափությունները:</i></p> <p>Հմտություն</p> <p><i>Ձեռք է բերում տարծքի ֆլորայի և ֆաունայի ձևավորման պայմանների վերլուծության և գնահատման հմտություններ</i></p> <p>Կարողունակություն</p> <p>Կարողանում է հետազոտել, գնահատել և վերլուծել բուսաաշխարհագրական և կենդանաաշխարհագրական օրինաչափությունները</p>			
Դասընթացի	Թեմա 1. Կենսաաշխարհագրություն առարկան, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդները			

բովանդակությունը	<p>Թեմա 2 Ուսմունք կենսոլորտի մասին: Ուսմունք արեալի մասին: Էկոհամակարգերի կառուցվածքի և կենսագործունեության հիմնական սկզբունքները</p> <p>Թեմա 3 Ուսմունք ֆլորայի մասին: Ուսմունք ֆիտոցենոզի մասին</p> <p>Թեմա 4 Երկրագնդի բուսական զոնաները</p> <p>Թեմա 5 Ինտրագոնալ բուսականություն</p> <p>Թեմա . 6. Երկրագնդի կենդանաաշխարհագրական շրջանացումը</p>
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	<p>Գնահատումն իրականացվում է «ՎՊՀ ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ»-ին համապատասխան:</p> <p>https://new.vsu.am/karg/2023/usanoxneri%20giteliqneri%20stugman.pdf</p>
Գրականություն	<p>Հիմնական գրականություն (ՀԳ)</p> <p>Ա.Գ. Գասպարյան,, Բույսերի աշխարհագրություն,,</p> <p>Հայկական ՄՍՀ ֆիզիկական աշխարհագրություն, խմբագրական կոլեգիա, Երևան, 1976թ</p> <p>Թախտաջյան Հայաստանի ֆլորան</p> <p>Լրացուցիչ գրականություն (ԼԳ)</p> <p>Հ. Այվազյան Հայաստանի բնաշխարհ, 2006</p>